

Област София

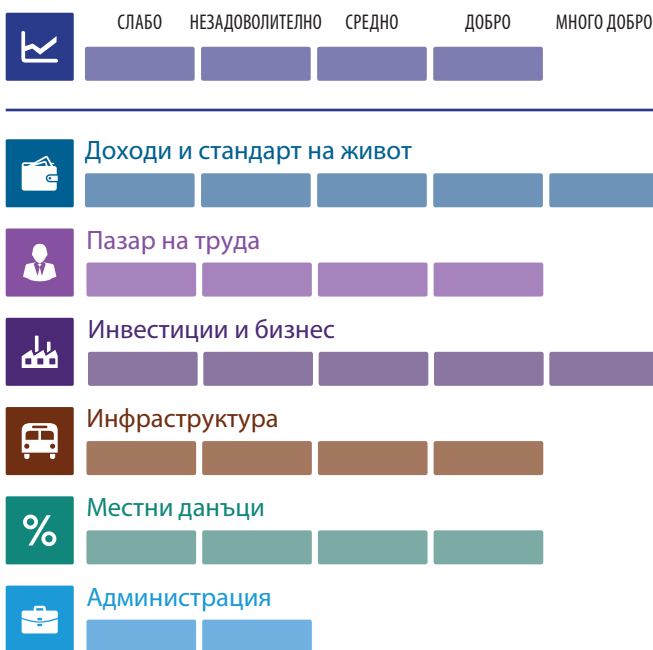

▶ Население (2021)	231 989
▶ Територия (кв.км)	7062
▶ Брой на населените места	284
▶ Дял на населението в градовете (%)	60,3

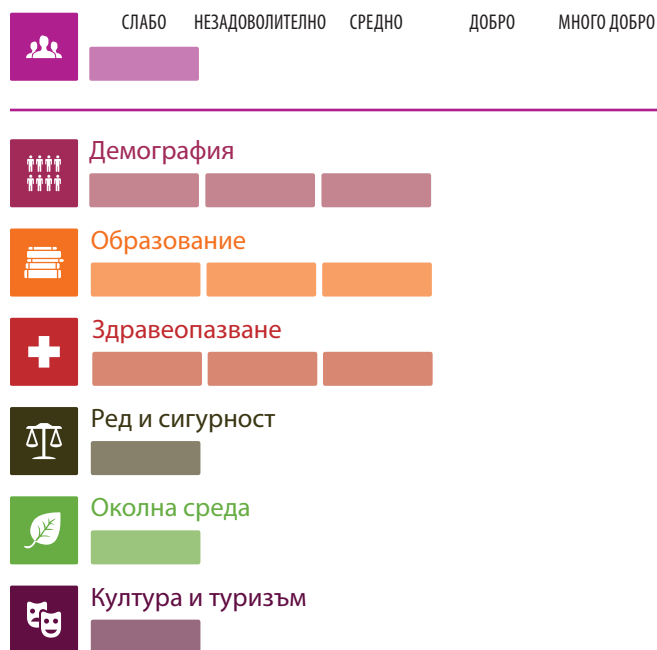
Област София отчита най-ниския ръст на брутния вътрешен продукт на човек от населението и губи второто си място в класацията. Заплатите и пенсиите остават сравнително високи. Развитието на местния пазар на труда продължава да е добро. Доброто икономическо развитие на областта е съпроводено от висока инвестиционна активност. Гъстотата на пътната мрежа е висока. Усредненото ниво на местните данъци като цяло е високо. Прозрачността в работата на общинските администрации остава ниска. Делът на собствените от общите приходи на общините в областта е най-ниският в страната.

Коефициентът на естествен прираст остава по-нисък от средния за страната. София е сред областите със сравнително ниска степен на урбанизация. Представянето на учениците е слабо. Достъпът до лекари, както общопрактикуващи, така и специалисти, в областта е малко под средния за страната. Правораздаването е бавно. Обемът на образуванията в областта битови отпадъци е сред най-високите в страната, а делът на предадените за третиране и рециклиране – сред най-ниските. Интензивността на културния живот в област София остава ниска. Същевременно туризмът е по-добре развит от този в повечето области.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Област София отчита най-ниския ръст на brutния вътрешен продукт на човек от населението за 2021 г. в страната (5% при 17% в страната) и губи второто си място в класацията по този показател (изпреварена от област Стара Загора). Заплатите и пенсиите обаче нарастват с темп, равен на средния, и остават сравнително високи. Средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 17,7 хил. лв. и продължава да е втората най-висока в страната (след тази в столицата). Средната месечна пенсия достига 552 лева.

Сравнително високите стойности на brutния вътрешен продукт и на трудовите възнаграждения в областта поддържат бедността на относително ниски нива през последните години. През 2022 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 23%.

Пазар на труда

Развитието на местния пазар на труда през 2022 г. продължава да е добро и още веднъж показва дълбоката свързаност на икономиките на столицата и област София. Икономическата активност в областта намалява леко, но продължава да е значително над средната за страната с коефициент 75,7% (при 73,6% в страната). Ръстът ѝ е съпроводен от едновременно намаляване на заетостта и на безработицата. Коефициентът на заетост достига 74,9% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 4,9% (при 5,2% в страната).

Профилът на работната сила в област София се характеризира с преобладаваща част от населението със средно образование – 71,4% (при 54,2% за страната), като делът на висшистите и този на лицата с основно и по-ниско образование в работната сила са сравнително ниски. Тази структура е обусловена от близостта на повечето населени места в областта до столицата, която привлича висшисти, докато развитието на преработващата промишленост по естествен път остава в географската ѝ периферия.

Предизвикателство за местния пазар на труда продължава да е застаряването на населението. Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години през 2022 г. е 63,3% (при 65,7% в страната).

Инвестиции и бизнес

Доброто икономическо развитие на областта е свързано с висока инвестиционна активност. През 2021 г. разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението в областта са третите най-високи (след тези в столицата и в област Пловдив) с 3,2 хил. лв., а преките чуждестранни инвестиции – също третите най-високи с 7,3 хил. евро на човек. Стойността на произведената продукция продължава да нараства бързо и почти се изравня-

ва с тази на столицата, откъсвайки още повече (с двойна разлика) двете области от останалите по този показател.

Сравнително нисък остава броят на действащите в областта предприятия, но същевременно сред тях относително висок е делът на големите предприятия.

Уسوените европейски средства в областта се повишават слабо. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 2770 лв. на човек от населението. В рамките на областта най-много средства усвоява община Костинброд.

Инфраструктура

Област София има добре развита инфраструктура. Гъстотата на пътната и железопътната мрежа е по-висока от средната за страната, а делът на автомагистралите и първокласните пътища е вторият най-висок (след този в област Шумен) с 30,2% при 18,5% средно за страната. Същевременно обаче качеството на пътищата продължава да е сравнително ниско с едва 30,5% от пътната настилка в добро състояние при 41,1% в страната през 2022 година.

Достъпът на домакинствата до интернет в областта остава сравнително ограничен – 75,0% (при 87,3% в страната).

Местни данъци

Усредненото ниво на местните данъци в общините от област София е сред най-високите в страната през 2023 година. Значително по-високи от средните са ставките на данъците върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху прехвърлянето на собственост. По-ниски пък са местните данъци върху таксиметровия превоз и върху търговията на дребно.

В рамките на областта най-високи са средните данъци в общините Самоков и Ботевград, а най-ниски – в общините Мирково и Челопеч.

Администрация

Представянето на общинските администрации в област София е незадоволително. По-ниски от средните за страната остават и самооценките на общинските администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2023 година.

И през 2023 г. София продължава да е сред областите с най-ниско оценена активна прозрачност в работата на местните администрации, като рейтингът е 57,7% (при 70,3% в страната).

Делът на собствените от общите приходи на общините в областта е най-ниският в страната – 14,7% (при 29,0% в страната). Същевременно покритието на общинските разходи с местни приходи е над средното със 102,2% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Коефициентът на естествен прираст остава по-нисък от средния със стойност от $-11,1\%$ (при $-9,7\%$ в страната) през 2022 година. Коефициентът на механичен прираст е слабо отрицателен ($-0,1\%$).

Застаряването на населението в областта е подобно на средното за страната. През 2022 г. съотношението на населението на над 65 години към това до 14 години е $166,3\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на възраст между 15 и 64 години – $38,4\%$ (при $37,7\%$ в страната).

София е сред областите със сравнително слаба урбанизация – $60,3\%$ от населението е градско (при $73,6\%$ в страната) – и с ниска гъстота на населението от 740 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование

Делът на децата в детските градини в областта е по-нисък, но близък до средния за страната. Коефициентът на записване на населението в V–VII клас в област София намалява и през 2022 г. е под средния за страната – $87,6\%$ (при $90,7\%$ в страната). Делът на второгодниците е висок. Учащите и заетите с професионална квалификация в селското стопанство и в строителството в област София са сравнително малко, докато тези в преработващата промишленост – относително много.

Представянето на учениците е сравнително слабо и през 2023 година. Успехът на националното външно оценяване след VII клас по математика в областта е 28,3 т. (при 35,3 т. в страната). Средният успех на матурата по български език и литература е „Добър“ 3,58 (при „Добър“ 3,93 в страната), а слабите оценки достигат $21,2\%$ (при $17,9\%$ в страната).

В областта има и сравнително малко студенти – 5,6 на хиляда души от населението при 33,2 на хиляда души за страната през 2022 година.

Здравеопазване

Достъпът до лекари, както общопрактикуващи, така и специалисти, в областта е малко под средния за страната. През 2022 г. един общопрактикуващ лекар се грижи средно за 1788 души от населението (при 1678 души на лекар в страната). Делът на здравноосигурените се повишава леко, но и през 2022 г. остава най-ниският в страната – $84,2\%$ в областта при $93,5\%$ в страната.

Броят на болничните легла в местните многопрофилни болници, съотнесен към населението в областта, е близък до средния.

Коефициентът на детска смъртност намалява и през 2022 г. е под средния за страната. Средната продължителност на живота вече е над средната, като област София е единствената, в която средната продължителност на живота нараства през 2022 година.

Ред и сигурност

Представянето на област София в осигуряването на ред и сигурност продължава да е слабо и през 2022 г. и я нарежда сред последните три в страната (заедно с област Монтана и столицата). Основна причина за това е сравнително бавното правораздаване, въпреки че натовареността на местните съдии е под средната за страната. Един наказателен съдия в областта разглежда средно по 8,6 дела месечно при 10,1 дела на месец на съдия в страната. Същевременно делата, приключили в 3-месечен срок, са 78% (при 89% в страната), а висящите дела – 20% (при 12% средно), което е най-високата стойност на този показател в страната.

Показателите за сигурността в областта пък са по-добри, макар и с малко, от средните за страната. Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността е 9,7 на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната), а разкриваемостта им е 54% (при 49% в страната).

Околна среда

София е сред трите области (заедно с Разград и Силистра) с най-ниска оценка в тази категория. Основната причина за това е обемът на битовите отпадъци и управлението им. Образованите в областта отпадъци са сред най-високите (501 кг на човек при 445 кг в страната), а делът на предадените за третиране и рециклиране – сред най-ниските ($16,7\%$ при 74% в страната) през 2021 година.

Въпреки сравнително ниската степен на урбанизация на областта делът на населението, живеещо в селища с обществена канализация, е висок – $77,0\%$ (при $74,8\%$ в страната). По-нисък обаче остава делът на свързаността с пречиствателни станции за отпадъчни води – $41,3\%$ (при $66,8\%$ в страната).

Делът на горската територия е сравнително висок (47% при 33% в страната), а този на нарушената – близък до средния ($0,46\%$ при $0,43\%$ в страната).

Култура и туризъм

Интензивността на културния живот в област София остава ниска и през 2022 г., което вероятно е продиктувано от близостта на областта до столицата и сравнително лесния и бърз достъп на голяма част от населението до най-големия град в страната. В областта не се отчитат посещения в библиотеки и театри, а посещенията в кината са 65 на хиляда души (при 590 на хиляда души в страната). Посещенията на музеите се повишават и са едни от най-високите в страната, въпреки че все още не могат да достигнат относителния си брой отпреди пандемията.

Същевременно туризмът е по-добре развит от този в повечето области. Броят на леглата в местата за настаняване е 38 на хиляда души, подреждайки област София на осмо място в страната. Реализираните нощувки пък са 2871 на хиляда души през 2022 година.

Ключови показатели за област София

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	17 146	19 263	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	15 857	17 697	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	22,8	21,8	23,0	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,1	59,2	58,2	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	78,8	75,2	74,9	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	7,5	5,5	4,9	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	13,6	14,2	14,4	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	11,3	12,4	14,2	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	49 856	57 137	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	3430	3157	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	6704	7289	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	73,0	74,1	75,0	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	30,2	35,4	30,5	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	77,9	98,8	102,2	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	65,3	57,9	57,7	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-11,1	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-0,1	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,99	3,77	3,58	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	31,8	29,6	28,3	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	89,8	90,0	87,6	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	73,1	72,1	72,6	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,3	82,9	84,2	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1846	1839	1788	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,0	9,5	9,7	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	22,3	21,6	20,3	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	76,2	77,0	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	488	501	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	9,8	16,7	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	32	30	65	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	2217	2306	2871	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.